

Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a rodinného stavu

(Graf 1)

Zdroj: Demografická statistika ČSÚ

Strom života je zobrazen podle absolutních počtů osob jednotlivých rodinných stavů v jednotlivých věkových skupinách. Data jsou k 31. 12. 2016.

V České republice bylo k 31. 12. 2016 zjištěno 10 578 820 osob. Ženy v populaci mírně převažovaly. Představovaly 51 % celkové populace. Svobodní převažovali nad ostatními rodinnými stavy v případě žen do 31 let věku. U mužů podíl svobodných poprvé klesl pod padesát procent ve 33. roce života.

Nejvyšší počty svobodných žen byly zjištěny ve věku 23 let, v případě mužů se jednalo o věk o dva roky vyšší, tedy 25 let.

Ve věkové kategorii 30-34 let bylo ještě téměř 48 % žen svobodných. Muži v tomto věku byli svobodní dokonce v 65 % případů.

Teprve ve věku 34 let byla více než polovina všech žen vdaných. Nejvyšší počet vdaných žen spadl do věku 42 let (56 743 žen). Nejvyšší podíl vdaných žen byl zaznamenán ve věku 57 a 58 let (jednalo se shodně o 64,4 % všech žen v daném věku).

Stejně jako v případě žen, také nejvyšší počty ženatých mužů připadaly na věk 42 let (55 132 mužů). Nejvyšší podíly ženatých mužů se objevily ve věku 72 a 73 let, kde shodně cca 76 % mužů bylo ženatých.

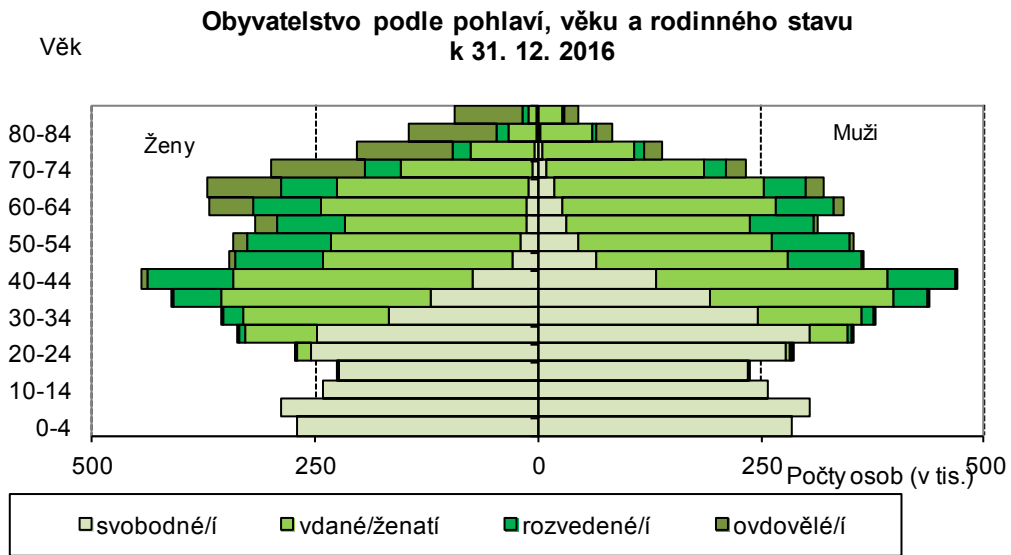
Ve věkové kategorii 40-44 let se svobodné ženy co do početnosti přesouvají na třetí místo (za vdané a rozvedené), svobodní muži zauímají v této věkové kategorii po ženatých druhou pozici. Ve sledovaném věku bylo svobodných 16,4 % žen a 28,0 % mužů.

Nejvyšší počty rozvedených byly v případě žen ve věku 43 let (20 996 žen), v případě mužů se jednalo o věk 52 let (18 773 mužů). Nejvyšší podíly rozvedených žen ze všech žen bylo možné pozorovat ve věku 48-49 let (cca 41 %), u mužů potom o něco později, a to ve věku 51-52 let (cca 25 %). Nejvyšší podíl rozvedených se vyskytuje u žen i mužů ve věkové kategorii 45-49 let. Rozvedení zde představovali okolo 28 % v případě žen a 25 % u mužů.

Od věkové skupiny 50-54 let je patrný nárůst podílu ovdovělých žen. Pro srovnání, u mužů se ovdovělí přes pět procent dostávají až ve věku 65-69 let.

Ve věku 65-69 let se podíl ovdovělých žen ze všech žen dostal na druhé místo, hned za vdané. U mužů k obdobnému trendu došlo až ve věku 75-79 let.

Nadpoloviční většina žen žije v manželství do 71 let věku včetně. Oproti tomu teprve od věku 91 let klesá u mužů podíl ženatých pod 50 % a převládají ovdovělí. Nadpoloviční většina ovdovělých byla zaznamenána od 77 let věku žen. Je zřejmé, že oproti minulým letům se nadále posunula věková hranice nadpolovičního podílu svobodných i ovdovělých do vyššího věku. Proces stárnutí populace tak pokračuje, a nic nenaznačuje, že by se tento trend měl v nejbližších letech měnit.

Podíl svobodných ve vybraných věkových kategoriích k 31. 12. 2003, 2013 a 2016

(Graf 2)

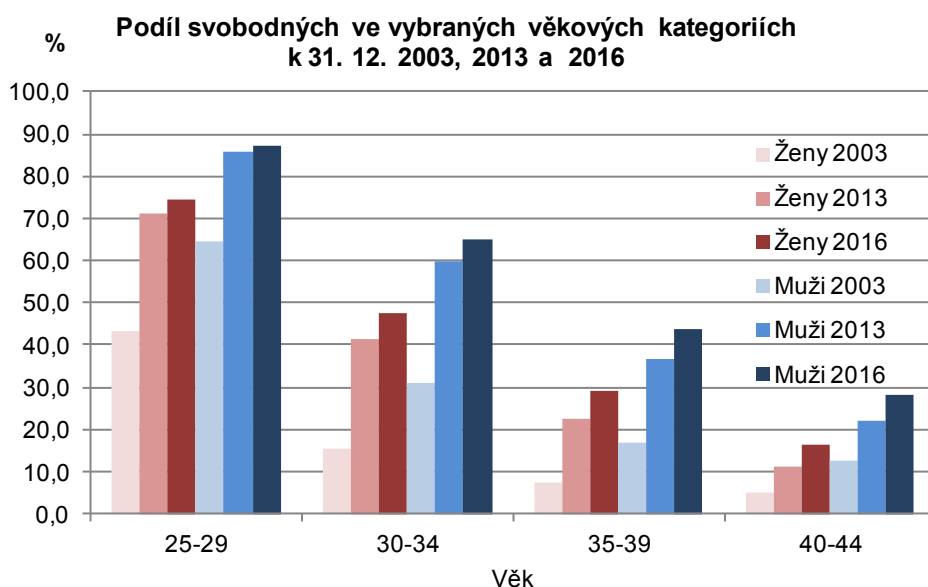
Zdroj: Demografická statistika ČSÚ

Data jsou k 31. 12.

Podíly svobodných i ve vyšším věku stále rostou, a to u obou pohlaví. Srovnáme-li strukturu populace ČR podle rodinného stavu k 31. 12. 2003 se stavem k 31. 12. 2013, vidíme, že došlo k poměrně zásadnímu posunu ve sňatkovém chování. Zatímco k 31. 12. 2003 byly ve věku 25-29 ženy svobodné přibližně ze dvou pětín, o deset let později zůstávalo v tomto věku svobodných více než 70 % žen. Mírný nárůst podílu svobodných ve věkové kategorii 25-29 let lze pozorovat i u mužů. Dvě pětiny žen jsou nyní svobodné ještě ve věku 30-34 let. V této kategorii přitom k 31. 12. 2003 činil podíl svobodných žen zhruba 15 %. Pokud muži před deseti lety byli ve věku 30-34 let převážně ženatí, v současnosti jich je většina stále svobodných.

Ve věkové kategorii 35-39 let je pak svobodných ještě více než 20 % žen a 35 % mužů.

Popsaný trend se do roku 2016 ještě zvýraznil. K 31. 12. 2016 byla ještě téměř polovina (48 %) žen ve věku 30-34 let svobodných, ve věkové kategorii 35-39 let se jednalo o téměř 30 procent žen. Muži ve věku 30-34 let byli svobodní dokonce v 65 % případů a ve věku 35-39 let bylo svobodných 44 % takto starých mužů. Alarmující je i fakt, že ve věkové kategorii 40-44 let zůstávalo svobodnými téměř 30 % takto starých mužů a 16 % žen.

Sňatky vzájemně svobodných snoubenců podle jejich věkového rozdílu v roce 2016

(Graf 3)

Zdroj: Demografická statistika ČSÚ

V roce 2016 bylo uzavřeno celkem 50 768 sňatků. Z toho svatby, kdy oba snoubenci byli svobodní, představovaly cca 68 %.

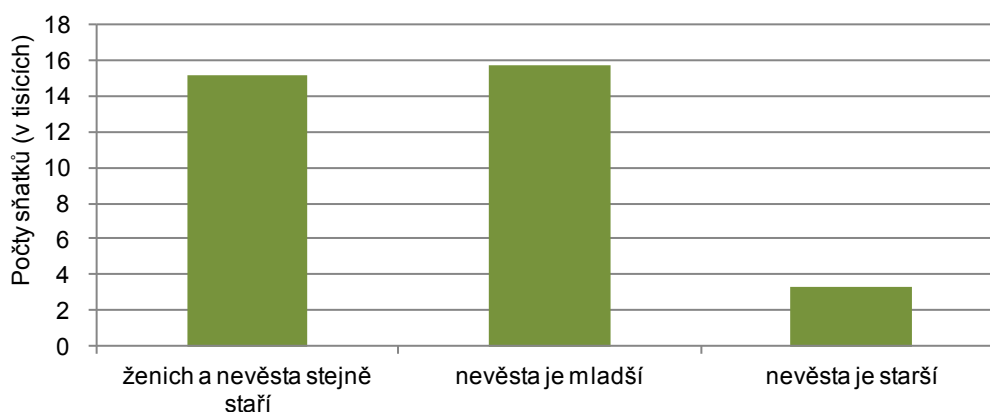
Počty sňatků v posledních letech kolísaly. V roce 2007 bylo uzavřeno 57 157 manželství, následoval jejich pokles na 43 499 v roce 2013 – a od té doby sledujeme opět mírný nárůst počtu sňatků. Co se v podstatě nemění, je zmíněný podíl svateb obou svobodných snoubenců z celkového počtu uzavřených manželství. Od roku 2008 do roku 2016 narostl tento podíl z 62,6 % na 67,5 %.

V roce 2016 si své Ano řeklo celkem 34 284 párů, kde oba snoubenci byli svobodní.

Nejvíce svobodných nevěst, jež si braly svobodné ženichy, se v roce 2016 vdávalo ve věkové kategorii 25-29 let (šlo o 47 % všech svobodných nevěst, které se vdávaly za svobodné ženichy).

Platilo, že pokud se u obou snoubenců jednalo o první sňatek, ženiši si nejčastěji buď brali nevěsty ze stejné pětileté věkové kategorie či mladší. Pouze necelých deset procent svobodných ženichů si bralo svobodnou ženu starší o více než pět let. Jednalo se o 3 292 z celkových 34 284 sňatků, kde oba snoubenci dosud do manželství nevstoupili.

Sňatky vzájemně svobodných snoubenců podle jejich věkového rozdílu v roce 2016

Téměř polovina (47,4 %) svobodných čtyřicetiletých a starších mužů si brala za manželku svobodnou ženu o deset a více let mladší. Oproti tomu svobodné ženy si většinou výrazněji mladší svobodné muže neberou. Jenom 13,5 % žen ve věku 40 a více let se vdávalo za o deset let a více mladší muže. Svobodní muži ve věku 20-24 let si potom o deset a více let starší ženy za manželky vybrali v necelých 6 % případů. Zato svobodné ženy ve věku 20-24 let si doposud neženaté muže o deset a více let starší braly v 23 % případů.

Osoby v čele domácností a jejich partnerky podle typu domácnosti v roce 2016

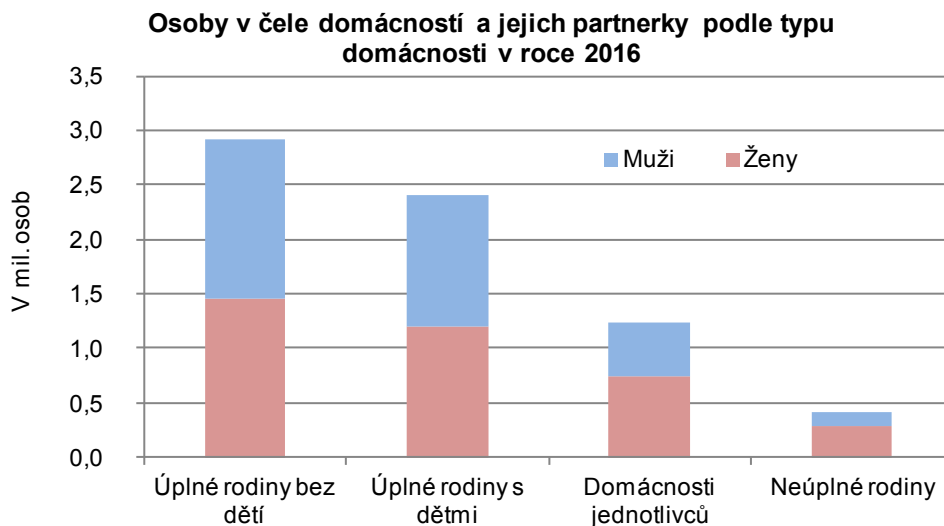
(Graf 4)

Zdroj: Šetření EU SILC, ČSÚ, 2016

Domácnost jednotlivce tvoří právě jedna osoba. Na rozdíl od cenů zde nejsou zahrnováni podnájemníci, apod. Údaje jsou počítány za domácnosti, nikoli za osoby.

V roce 2016 bylo v čele domácností celkem 7 010 tisíc osob (myšleny jsou „hlavy domácnosti“ a jejich partnerky, neboť za hlavu domácnosti jsou považováni muži).

Tři čtvrtiny všech domácností tvořily úplné rodiny. Nejvíce osob bylo v úplných rodinách bez dětí (více než 40 %), na druhém místě potom figurovaly osoby v úplných rodinách s dětmi (necelých 35 %). Podíváme-li se na ženy v domácnostech jednotlivců, vidíme, že tvořily 20 % ze všech domácností žen. V případě mužů v domácnostech jednotlivců byl tento podíl o pět procentních bodů nižší, tedy 15%. Jak v případě domácností jednotlivců, tak neúplných rodin (v případě žen tvořily 8 % ze všech domácností a v případě mužů toliko 4 %), byla zřetelná převaha žen. V domácnostech jednotlivců činil podíl žen 60 %, v neúplných rodinách představovaly ženy 70 % všech osob v čele těchto domácností.

Domácnosti jednotlivců podle věku osoby v čele v roce 2016

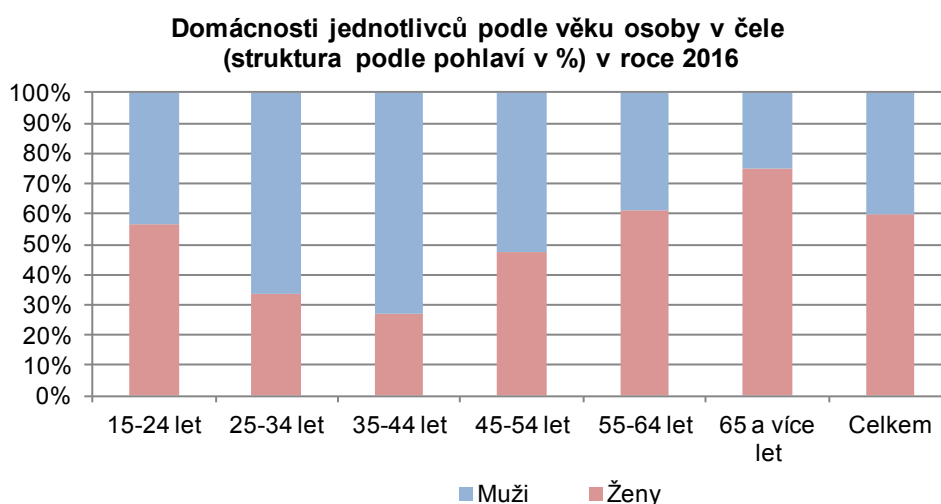
(Graf 5)

Zdroj: Šetření EU SILC, ČSÚ, 2016

Domácnosti jednotlivců jsou především domácnosti žen. Důležitým faktorem je i u nich ovšem věk.

Od věku 25 do 54 let se v domácnostech jednotlivců vyskytují častěji muži. Ve věkové kategorii 35-44 let tvoří dokonce 73 % osob (o pět procentních bodů méně než v roce 2013) v čele domácností jednotlivců v tomto věku.

Ženy naproti tomu v domácnostech jednotlivců převládají až od důchodového věku, zejména potom od 65 a více let.

Ženy a muži v čele úplných rodin podle vybraných charakteristik (v %) v roce 2016

(Tabulka 1)

Zdroj: Šetření EU SILC, ČSÚ, 2016

Údaje jsou za osoby v domácnostech. V čele úplné domácnosti stojí pro statistické účely muž a jeho partnerka.

Úplnou rodinu bez dětí tvořily především ženy a muži ve věku 65 a více let. Oproti tomu v čele úplných domácností s dětmi stáli muži a ženy nejčastěji ve věku 35-44 let.

Zatímco v prvním případě se tedy jednalo hlavně o domácnosti penzistů, v případě druhém o domácnosti zaměstnanců. 71 % mužů v čele úplných rodin s dětmi a 60 % žen v pozici partnerek těchto mužů byli zaměstnanci. Značné generové rozdíly vidíme u osob v čele úplných domácností s dětmi v postavení osob samostatně výdělečně činných. Zatímco v čele těchto domácností představovali samostatně výdělečně činní u mužů 22 %, v případě jejich partnerek se jednalo o pouze 9% podíl.

Ukazatel	Typ domácnosti			
	Úplná rodina bez dětí		Úplná rodina s dětmi	
	ženy	muži	ženy	muži
Věk osoby v čele/ partnerky				
15-24 let	2,4	1,2	1,8	0,7
25-34 let	8,9	8,1	26,5	16,9
35-44 let	5,6	5,9	50,0	48,6
45-54 let	20,6	14,9	18,7	26,1
55-64 let	31,0	29,6	2,6	6,4
65 a více let	31,4	40,3	0,5	1,3
Postavení osoby v čele domácnosti/ partnerky				
zaměstnanec	39,2	38,4	59,2	70,5
samostatně činný	6,3	11,3	9,0	22,3
nezaměstnaný	3,6	2,7	8,0	4,3
důchodce	49,3	47,0	2,3	2,7
ostatní	1,6	0,5	21,6	0,3